

2022 mars

Sammanställning fakta, trender och prognoser

*Vi är en rörelse som är i rörelse och som berör för vi är berörda
(Kyrkoherde Kristian Lillö)*

Inledning

Svenska kyrkan Helsingborg har som ambition att vara i rörelse och därför tar vi del av forskning om vår omvärld och medlemmarnas perspektiv. Som framgår av den statliga utredningen *Tillitsdelegationen* är just brukarnas upplevelser och kunskaper en av de viktigaste principerna i en tillitsbaserad organisation (SOU 2028:38). Samtalet om nuet och framtiden ska hållas levande i alla våra sammanhang här i Helsingborg. Till vår hjälp har vi de högaktuella forskningsrapporter och skrifter som återfinns på Svenska kyrkans externa webbplats, alltså nationella nivåns hemsida. Innan jag nämner vilket material jag framför allt tänker på, vill jag att vi ber med hjälp av de inledande och avslutande orden i den bön som biskop Johan kort benämner *Kyrkan* i sin bok *En levande relation* (2017):

Gud du är osynlig, men ditt folk, din kyrka syns.
Hjälp oss att vara din röst i världen, och visa vår
tro i handling.

Tack för det förtroende du gett oss genom att anförtro oss
uppdrag i din kyrka. Amen

Medlemmar i rörelse. En studie av förändringar i Svenska kyrkans medlemskår.

Detta är den första rapporten från forskningsprojektet Kyrkotillhörighet under förändring - en studie av demografiska och socioekonomiska faktorer och medlemskap i Svenska kyrkan 2004-2016

- *Nyckeln till Svenska kyrkan - en skrift om organisation, verksamhet och ekonomi 2021.*

Denna skrift kommer årligen och ger alltid intressanta utblickar. Bland 2021 års artiklar kommer några för Svenska kyrkan Helsingborg intressanta att kort nämnas och framför allt den mest relevanta att refereras, nämligen *Nå ut och nå fram*.

- *En "riktig" begravning. Förändringar i begravningsseden inom Svenska kyrkan 2010-2020.*
- *Dop i förändring. En studie av föräldrars aktiva val och församlingars strategiska doparbete. (2019).*

Detta är den andra rapporten från forskningsprojektet Kyrkotillhörighet under förändring – en studie av demografiska och socioekonomiska faktorer och medlemskap i Svenska kyrkan 2004-2016. (Rapporten ingår också i programmet för lärande och undervisning.)

- *Samhällsekonomisk konsekvensanalys av Svenska kyrkans diakonala verksamhet. (Ramboll)*

Självklart vore det bästa om många i kyrkoråd, församlingsråd, utskott, arbetslag och ledningsgrupper tar del av dessa rapporter och skrifter, liksom av så mycket annat som produceras av och om Svenska kyrkan. Det räcker däremot inte tiden till för – det vet vi alla. Och som jag sade första dagen jag kom till Helsingborg: *Det bästa får aldrig bli det godas fiende.*

I det följande har jag därför gjort en kort sammanställning av mina intryck under läsningen av det ovan nämnda materialet. Anteckningarna är kortfattade, på gränsen till stödord, och oftast i långa sjok eller som korta nedslag och bådadera i formen direktcitats (utan att det anges). Mitt läsperspektiv är Svenska kyrkan Helsingborg, vilket innebär att anteckningarna i första hand lyfter fram iakttagelser som gäller eller har bäring på den kontext som är vår. Bara att detta måste sägas pekar på en viktig slutsats om allt det som nu sker i Svenska kyrkan: Förändringar som varit sedan 1500-talet och som vi nu står inför ser olika ut på olika ställen, i stad, på landsbygden, i olika samhällsskikt! Tag alltså dokumenten som ett försök att ge en skiss över nuläget och den närmaste framtiden och att väcka intresse för att gå till de källor som finns. Och ta hänsyn till att det därför inte har lagts någon energi på att göra skillnad mellan direktcitats och omskrivningar. Oftast är det direkta avskrivningar – med förenklingar och i punktform för memorerandets skull.

Dessa rapporter och artiklarna ur skriften *Nyckeln till Svenska kyrkan* andas relevans och upprepar i de flesta frågeställningar betydelsen av att kyrkan är relevant och kommunicerar relevans - och därför fortsätter att förändras! Här kan vi ta del av historiska översikter, aktuellt statistiskt

material, intervjumaterial, trendanalyser, prognoser för de närmaste 10 åren, och till viss del rekommendationer för vad ett framgångsrikt församlingsarbete bör tänka på och hur det bör utformas för att möta vår tids, i snabb takt, förändrade villkor.

Författarnas namn skrivs inte ut i det följande – men jag vill tacka stort för deras och deras kollegers fantastiska arbete. Som ett varmt tack till dem skriver jag in deras arbete i vår kontext och hoppas att det ger många av oss mersmak att läsa och fördjupa oss i källorna, Ad Fontes! Den som jämför rapporterna med mina anteckningar upptäcker snart att jag inte har lagt vikt vid den tidigare och långa historien, som är väldigt intressant, särskilt för den som bibringats uppfattningen att Svenska kyrkan först på sistone har förändrat sig avseende avgörande bruk, som t ex i dopseden. Den första delen i underrubriken om en rörelse som är i rörelse anknyter till detta. Den avslutande delen om berördhetens villkor är en röd tråd i rapporterna!

Dokumentet som alltså är till för att ge huvudlinjerna i en del av den nutida forskningen om det som är aktuellt nu och framöver i Svenska kyrkan väcker förhoppningsvis också lusten att djupdyka i någon av eller flera av dessa rapporter. (På intranätet – nationellt - finns dessutom ett flertal webinarier om t ex krisarbete, kommunikation, det nya intranätet.)

För några år sedan, i oktober 2020, publicerade jag ett dokument som heter *ABC(D) Sammanställning över styrande beslut för Svenska kyrkan generellt och Svenska kyrkan Helsingborg*. Det dokumentet ligger på vår externa webbplats, Svenska kyrkan Helsingborg under rubriken *Kyrkoherdens ord*, och är fortfarande intressant – men på två punkter har

positionerna flyttats framåt. Den ena punkten är vår vision som efter en bred process i arbetslag, församlingsråd och kyrkoråd har fått en helt ny utformning, gemensam för hela pastoratet. Den andra punkten som innebär en positionsförflyttning är den reviderade församlingsinstruktionen.

Båda dessa, visionen och den reviderade församlingsinstruktionen fastställdes av kyrkofullmäktige i juni 2021. Här som en klangbotten för reflektionen i samband med läsningen av utdrag ur rapporterna – som de inte av en tillfällighet hakar väl in i – presenteras de initialt, som ett preludium till rapporterna och artiklarna.

När det gäller visionen ingår i beslutet om den en förtydligande text. När det gäller den reviderade församlingsinstruktionen, som efter kyrkofullmäktiges fastställande också fastställts av domkapitlet/biskop Johan i september 2021, återges endast textpassagen om de tre prioriteringar som nu gäller. Den reviderade församlingsinstruktionen återfinns i sin helhet på den externa webbplatsen under *Om oss och organisation/Församlingsinstruktion och pastoraler*.

Visionen:

Alltid i rörelse, här och nu, en trygg plats för längtan, som alla vill tillhöra.

Som Sveriges största kristna trossamfund och en del av den världsvida kristna kyrkan har Svenska kyrkan ett uppdrag att arbeta för ett värdigt liv och en bättre värld för alla. Svenska kyrkans värdegrund utgår från alla människors lika värde och rätt till ett eget liv, hållbar utveckling, fred och rättvisa samt ekumenik och religionsdialog.

Alltid i rörelse, här och nu, en trygg plats för längtan, som alla vill tillhöra.

Förtydligande:

Vi är i rörelse. Vi är inte rädda för förändring, samtidigt värnar vi vår kultur och vår historia och har en förmåga att möta både människors behov och det som händer i samhället och världen.

Vi står för trygghet, oavsett om det handlar om människors längtan efter trygghet i livet, i sin tro eller om det handlar om vårt arbete, kyrkorummen eller begravningsplatserna. Hos oss ska varje människa finna en trygg plats.

Vi är en naturlig och självklar del i stadens rörelse och helsingborgarnas liv. Där det händer, där är vi, och där inget händer – där är också vi. Staden är vårt kyrkorum, och kyrkorummen är stadens.

Vi värnar om hela skapelsen, från minsta växt till varje människa. Vi verkar för långsiktig hållbarhet och biologisk mångfald i allt vi gör.

Vi ska vara ett sammanhang som engagerar människor, och som de är stolta över att tillhöra. Här är du och jag inkluderade, älskade och sedda.

Tre prioriteringar i den reviderade församlingsinstruktionen (2021)

Med oss från vår föregående församlingsinstruktion har vi 7 utmaningar. Dessa behåller vi och vi gör en prioritering bland dem. Prioriterandet görs utifrån de förutsättningar och den verklighet som råder i vår omvärld. Vi tar också avstamp i de förändrade villkor som kristen tro och Svenska kyrkan Helsingborg står inför, inte minst genom utvecklingen av de digitala möjligheterna. (I det lokala målarbetet som följer på Församlingsinstruktionen kommer därefter inriktnings- och resultatmål att formuleras liksom aktiviteter för att uppnå dem.)

Den första prioriteringen innebär att församlingarna alltmer ska bli miljöer för lärande, att barn och unga samt deras familjer får del av evangeliet om Jesus Kristus, och får en växande tillit till Gud och till andra människor i sin vardag. Barn och unga behöver livsmod och framtidshopp som innefattar klimatet och världens nöd. I församlingarna får de möjlighet att vara med i en gemenskap som också genomsyras av ett långvarigt ömsesidigt internationellt arbete.

Den andra prioriteringen är att ge rum för ideella medarbetare: Att människor med längtan efter att bli ianspråktagna av något större än mer ska beredas tillfälle att engagera sig ideellt i församlingarna.

Den tredje prioriteringen är att tillsammans med andra samhällsaktörer vara en gemenskap som är etiskt förpliktigande, generationsöverskridande och öppen för andra etniska/religiösa/sociala grupper i samhället. Prioriteringen inbegriper HBTQ-arbete.

Medlemmar i rörelse. En studie av förändringar i Svenska kyrkans medlemskår.

Studien beskriver medlemskapet och människors relation till medlemskapet ur ett flertal utgångspunkter. Ett kapitel handlar exempelvis om skälen till utträden och konstaterar att en bakgrund ofta är att personerna inte har lärt känna kyrkans företrädare, direkt eller indirekt i unga år. Som i avgörandeordning anges följande skäl till utträden:

1. Tror inte på Gud - ärlighetshänvisning (40/100)
2. Medlemskapet känns inte meningsfullt (20/100)
3. Besviken, arg på kyrkans etiska, ideologiska hållning eller enskilda representanter. 4/100)

(Skäl nr 3 är oftast av katalysatorisk art, vilket innebär att nr 1 och 2 legat latent länge.)

Intervjuer bekräftar tydligt att avsaknad av gudstro, trots att man uppskattar kyrkobyggnader och organisationen och dess verksamhet, avgör utträdet. Inte ens en stark socialisation, som exempelvis en uppskattad konfirmation kompenserar avsaknaden av gudstro.

Jonas Bromanders kända studier från 2004 och 2010 visade på tre skäl för medlemskap – och skälen håller sig än idag:

- a) har en gudstro med tillhörande gudstjänstgemenskap,

- b) värdesätter Svenska kyrkan som kultur- och traditionsbärare,
- c) uppskattar Svenska kyrkans sociala arbete.

Den som inte har dessa tre skäl är benägen att lämna. Det räcker inte för de flesta att ha en positiv bild av kyrkan för att stanna kvar som medlem.

Rekommendation för församlingarna nu: Hålla fast vi kyrkoordningens ord, 6 avd, *Kyrkotillhörighet*, att Svenska kyrkan är till för alla oavsett hur långt man kommit på trons väg. Vilket innebär att det inte finns krav på gudstro för att vara med, måste vara bilden vi kommunicerar.

Jämförelser mellan vad anställda och vad medlemmar säger belyser en utmaning för anställda: Medlemmarna och utträdna beskriver nämligen inte sin relation till kyrkan i begrepp som liknar en kundrelation. För dem är medlemskapet något mycket större än så. Tyvärr beskriver däremot många anställda det nästan som en säljar-kund-relation, och går raskt över till uttryck som att kyrkan helt enkelt bara har att "sy om kostymen". Slutsats: Vi måste komma fram till vad medlemskapet står för, och hur vi talar om det.

Nyckeln till Svenska kyrkan - en skrift om organisation, verksamhet och ekonomi 2021.

Denna skrift kommer årligen och ger alltid intressanta utblickar. Bland 2021 års artiklar kan kort tre nämnas varefter den fjärde kommer att ges mer uppmärksamhet: *Att nå ut och fram...*

- Att spåra gästfrihet 2015 - vad hände sedan?

(Som kommer in på kyrkans dubbla roll att både samverka med samhället och vara profetisk).

- Kontinuitet och förändring - om gudstjänsten och uttryck för gästfrihet inom nätverket Framtiden bor hos oss.

(När kyrkan blir platsen för de möten som annars aldrig hade ägt rum, när tron på Jesus utmanar samfundsgränser och måltiden blir mer än en symbol.)

- Att möta gudstjänstfirande i det digitala - förändrade vanor och nya möjligheter.

(En spännande artikel som hjälper oss att ta de nödvändiga stegen in i de djupare frågorna om närvaro och gemenskap med Gud och människor, bortom de tekniska lösningarna och vad som går att fånga i statistik.)

- Nå ut och nå fram - pandemi, livshändelser och digital närvaro.

Här målas mot bakgrund av en drastisk bild av de stora utträden som står för dörren, några möjligheter upp, som Svenska kyrkan har, nu - men inte länge till. Problemet beskrivs av chefen för Svenska kyrkans Kommunikationsavdelning pregnant: De, dvs de som befaras träda ut, anger att kyrkan inte är relevant vilket beror på brist på relation, kunskap och kontakt med församlingen där man bor.

Artikeln hänvisar till nationella nivåns analyser som tydliggör att det går att bryta trenden, och för församlingarna att göra sig synliga och öka den kommunikativa förmågan. Det gäller att svara upp mot behov i linje med

åldersbundna beteenden och att församlingen ska ha en ökad synlighet, vara relevant, vara en valbar, d v s känd aktör bland andra kända, och tillgänglig. Det gäller att vara tillgänglig genom att människor ska beredas möjlighet att lösa ärenden direkt på webben, att det finns utåtriktade aktiviteter exempelvis vid Allhelgonahelgen då hundratusentals människor besöker kyrkogårdar och begravningsplatser. Tillgänglighet kan också innebära sådant som välkomstbrev vid inflyttning och inträdesblankett på församlingstidningens sista sida.

Två viktiga spår återstår att göra mer inom för att medlemmarna ska känna tillhörighet:

1. Personlig relevans, alltså viktigt utifrån livssituation och den egna tron (endast 20 procent menar att kyrkan bidrar till detta)
2. Samhällsnytta i medlemskapet (det diakonala arbetet förblir okänt för flertalet - som dessutom uttrycker att just detta är viktigt för dem).

Hur är då kyrkan synlig, för vem och när - är de frågor som därmed måste klargöras. Synliggörandet kan uppnås genom att kommunikativt haka i de behov som människor har vid speciella livshändelser. Kyrkan riskerar annars bara att nå dem som är innanför väggarna, eller har någon form av församlingsrelation (i stor utsträckning kvinnor 55+) och båda grupperna blir automatiskt allt färre.

Ålder och livshändelser med specifika behov att haka i:

- 5 år nyfiken på livet,
- 12 år står inför valet att välja tro själv,

- 22 år flyttar hemifrån, till nya sammanhang, ensamhet och omvärdering av barn- och ungdoms normer och övertygelser, praktiska svårigheter med eget hushåll,
- 28 år om man är kvar som medlem, för 25.5 vilket är den vanligaste åldern bland medlemmarna pga babyboomen på 1990-talet, är samtidigt den levnadstidpunkt då många lämnar kyrkan. Som 28 åring undrar man nu när första barnet kommer om man ö h t är välkommen till kyrkan, om ens frågan uppstår,
- 32 år hektiska småbarnsår med två barn och ansträngd ekonomi,
- 40 år många är singlar/varannanvecka/eller sedan länge utan familj. Arbetslösheten ger dock större upplevd ensamhet än relationssituationen,
- 43 år skilsmässor,
- 50 år många föräldrar får mer fritid,
- 55 år tid för självförverkligande men också oro för kommande år och begynnande sjukdomar,
- 65-70 år pension och mix av jobb, fritid och barnbarn,
- 77 år arbetet avvecklas, fysiska aktiviteter och längtan att vara med som tidigare,
- 83 års åldern ensamheten upplevs allt starkare och oftare, rädsla att inte höra till, vara i vägen

Sambandsanalyser av ett stort statistiskt material från två stora av varandra oberoende undersökningar, har visat att för att ha en positiv relation till kyrkan och känna glädje över att tillhöra den, behöver människor känna att kyrkan:

1. sätter ord på det som är viktigt för dem,

2. finns där vid deras viktiga livshändelser,
3. ger socialt stöd och samhällsnytta.

Kommunikationsinsatser har lättare att påverka bilden av samhällsnytta än det som hör samman med tro och glädje över att tillhöra kyrkan. Dessutom visar undersökningar att det som är väldigt angeläget för människor just är det som de saknar kunskap om att kyrkan har stor verksamhet kring. Detta glapp måste överbryggas i hela Svenska kyrkan. Som exempel på sådant som medlemmarna tar upp är att det i kyrkan finns stöd vid sorg, stöd för att bryta ensamhet, stöd för hemlösa, ekonomiskt stöd till äldre, och för människor med psykisk ohälsa.

För att kunna haka i de behov som människor har vid olika livshändelser - och det som därför är viktigt för dem, krävs kunskap om vilka kommunikationskanaler som vid varje tid är de som respektive åldersgrupp använder. Varje definierad åldersgrupp söker kunskap på sitt sätt, oavsett om det gäller tro, kyrka, tips om cyklar, skoluppgifter, resor, sjukdomssymtom o s v. Ingen kanal täcker ensam in samtliga åldersgrupper eller socioekonomiska grupper. Analoga och digitala kanaler måste användas, samordnas, och bygga broar mellan varandra för att hålla båda eller de flera kanalernas budskap aktuella längre och med större räckvidd, och i vissa fall till helt olika grupper. Film skapar bra möjligheter för identifikation i denna väv av olika digitala och analoga kanaler. Specifika budskap ska kommuniceras med hjälp av den kanal som bäst överensstämmer med målgruppens vanliga sätt att inhämta kunskap i sitt sökande efter information, nöjen och råd i svåra situationer. Dessutom behöver kanalerna mer tas i bruk för dialog. Det räcker inte med att ha "anslagstavlor", även om de är digitala. Att 94 procent är

dagliga eller sällananvändare av internet från 12 år uppåt är ett faktum som måste tas med i ett ofta förenklat samtal om s k digitalt utanförskap.

Samhällsekonomisk konsekvensanalys av Svenska kyrkans diakonala verksamhet.

En extern studie (Ramboll) av diakonins samhällsekonomiska bidrag som ger en verklighetsnära och mycket initierad och saklig beskrivning av all den diakoni som Svenska kyrkan bedriver i församlingar, strukturellt, i egna nätverk och genom de stora diakoniinstitutionerna.

Dessutom visar studien, det som framgår av dess titel, omfattningen av Svenska kyrkans samhällsnytta, mätt i pengar. Den samhällsekonomiska konsekvensanalysen visar t ex hur diakonin:

- bidrar proaktivt till hälsa i samhället,
- bidrar starkt till att nätverkande i samhället ökar generellt,
- skapar meningssammanhang för ett flertal grupper som lätt blir förbisedda och som faller utan att det finns tillräckliga samhälleliga skyddsnet,
- som samverkanspartner håller samman samhället.

Ramboll upprepar i studien att det är väldigt svårt att omräkna allt diakoni är och gör i pengar. Lika ofta väljer man att hela tiden räkna lågt. Det betonas att detta också visar sig i den sammanlagda summan: Svenska kyrkans diakoni lägger minst 1.5 miljarder om året, dvs 1/20 av vad det offentliga gör, på social, psykisk och ekonomisk omsorg.

En ”riktig” begravning. Förändringarna i begravningsseden inom Svenska kyrkan 2010-2020.

Av största vikt är att uppmärksamma att alltmer av (de till antalet minskande) medlemmarna väljer att begravas med en annan ordning än i Svenska kyrkans ordning. Dessa, (innefattande olika former av s k *lived religion* till att inget äger rum), är enligt *borgerlig ordning* eller *utan känd ceremoni* (= kallas ibland *ceremonilös gravsättning*, så kallad *direktbegravning, direktare*.)

(Forskning med religionsantropologiska perspektiv, d v s forskning kring *lived religion*, visar på praktikers betydelser både till vardags och i samband med religiösa ritual samt människors behov av att agera, och att själva bestämma och utforma i linje med sitt övriga naturliga livsmönster. *Lived religion* utmanar uppfattningen att religion är läror, trosföreställningar och dogmer genom att fokusera handlingar, individuella som gemensamma).

Ett viktigt skäl till denna starka och ihållande tendens är att Svenska kyrkan inte tillräckligt kommunicerar det meningsbärande innehållet i begravningsgudstjänstens olika moment, och att människor vill ha större individualisering och frihet att utforma den ceremoni som de befarar annars blir fast och rigid.

Tendenser för sederna kring dop och konfirmation, som är nedåtgående, förväntas efterhand slå genom på begravningsseden.

Storstadsregionerna ligger här några år före övriga Sverige.

Begravningen som rit och händelse, då alla berörda vid ett givet tillfälle samlas runt en avliden för att högtidligt i förutbestämda och

traditionsbestämda former manifestera dödsfallet, ta avsked och gå ut i en förändrad verklighet kommer inte att bestå.

Istället kommer begravningen att fortsätta brytas upp i en serie händelser där olika kluster av berörda samlas och utformar de riter man upplever sig ha behov av. Detta kan göras i fysiska och i digitala rum, i hybrider, och med eller utan konfessionella drag, som dessutom kan blandas.

När denna bild målas upp väcks frågan: Vilken av dessa många olika händelser, om någon, är den "riktiga" begravningen, d v s den rit för vilken Begravningslagens bestämmelser och den kyrkorättsliga regleringen gäller.

Även i fortsättningen har Svenska kyrkans församlingar uppgiften att skapa förutsättningar för ritens förlösande kraft att verka, där avskedet blir värdigt, sorgbearbetning möjlig och det kristna hoppet synligt. Flerfaldiga former för detta kan behöva utvecklas i en mer fragmenterad praktik.

Dop i förändring. En studie av föräldrars aktiva val och församlingars strategiska doparbete

I innevarande och än mer i nästa föräldrageneration har allt färre en relation till kyrkan, vilket tillsammans med argumenten ”jag är inte troende”, ”min partner är inte troende”, ”barnet ska få bestämma själv” starkt påverkar det minskande antalet dop. Argumenten bland föräldrarna för dop är ”fin tradition”, respektive ”vill att barnet ska tillhöra kyrkan”. (Men, allt färre känner till traditionen och kyrkan, och därför förväntas dessa argument avta.)

Sedan 1996 är det i huvudsak genom barndop som kyrkan rekryterar sina medlemmar. Barndop är inte längre majoritetsnorm, och därför känner de flesta föräldrar att de måste motivera sitt val att få sitt barn döpt.

60 procent av medlemsföräldrar valde dop för sitt barn 2018.
2005 var det 80 procent.

Vilka väljer dop?

- Mammor driver på att det ska bli dop, och argumentet är av karaktären trygghet.
- Graden av konfirmation hos föräldrarna ökar chansen till dop. Om ingen av föräldrarna är konfirmerade blir utfallet 50%. Om en av föräldrarna är

konfirmerade blir det endast en marginell ökning, än marginellare om det är mannen som är konfirmerad. Högsta graden av dop (80 %) blir det om båda föräldrarna är konfirmerade.

- Bostadsort. Svag dopsed storstäder, som också tappar snabbare 2005-2015. Skälen är att människor i storstäder har en svagare relation till sin församling, och att just människor i storstäder oftare är inflyttare än på landsbygden. Urbanisering, kort sagt.
- Ensamstående föräldrar döper i lägre utsträckning (beror bl a på dopets familjebildningskaraktär)
- Giftna pars barn döps i högre utsträckning än både sambopars och ensamståendes barn.
 - Ju högre inkomst i hushållet desto högre sannolikhet för dop.
 - Högre och längre utbildning än 3 årigt gymnasium ger fler dop – men de med högsta respektive lägsta utbildning väljer bort dop. Alltså på väg mot en medelklasskyrka, med undantaget att i storstäderna sker ingen utplaning av dop i de högsta inkomstnivåerna.
 - Skillnaderna är dock inte avgörande på en generell nivå: Därför döps låginkomsttagares barn på landsbygden i högre utsträckning än höginkomsttagare i storstäderna.
 - Ju lägre utbildningsnivå mamman har, desto större sannolikhet att det inte blir dop.

- Av barn som föds med minst en kyrkotillhörig väljer en tredjedel att inte döpa sina barn.

Hur motiveras beslutet att låta döpa sitt barn?

Föräldrarna kunde välja flera anledningar – och anledningarna förhöll sig så här till varandra: procentuell fördelning av svarsalternativ.

1. Fin tradition, och det är en tradition inom familjen och släkten. (Ett mer dominerande argument i Sverige än i Norge och Danmark). (72%)
2. Det är en tradition i min familj/släkt. (49%)
3. Vill att barnet ska tillhöra kyrkan (43%).
4. Jag vill ha en fin högtidsdag med släkt o vänner. (29%)
5. Få del av min/den kristna tron. (17 %). Viktigare i Danmark o Norge.
6. Förväntningar från min släkt. (14%)
7. Min partner ville det. (13%)
8. Barnet ska tillhöra Gud. 10 %. Viktigare i Danmark o Norge.

Varför väljer man att inte låta döpa sina barn?

1. Barnets individualitet och självbestämmande (ska få välja själv senare i livet), 50 %, ovanligare i staden och förstäder än på landsbygden.
2. Jag är inte troende, 44 %. Storstads- och förortssvar. (Nr 1 och 2 är på samma nivå i yngsta föräldragenerationen.)

(Intressant att samtidigt som dop inte brukar motiveras med tron som argument, så är icke-tron ett vanligt argument mot dop)

3. Orkade inte. (10 % i staden, 4 % på landsbygden)
4. I de yngre generationerna är också argumentet att partnern inte vill öka.
5. – jag är inte troende, är ett skäl som är vanligare bland män än kvinnor, där det inte blir dop.

Alternativa ceremonier växer fram! Och har blivit socialt accepterade sätt att ta emot ett barn i familjen. Dop väljs nuförtiden och i allt ökande utsträckning i konkurrens med andra ceremonier.

Kapitel 3 Dopseden i ständig förändring – en återblick

Tre företeelser (1979, 1996 och 2017) visar på dopets förändrade ställning under de senaste 40 åren.

1979 Nattvardsbordet öppnades för alla döpta, oavsett ålder.

Berodde bl a på en förändrad syn på nattvardsbordet.

1996 Dopet och medlemskapet kopplades samman – anmäla på väg till dopet. Då kom doppastoral. Nu fick föräldrarna också ta ställning till medlemskap. Nytt både för föräldrarna och kyrkan. Till teologin om livstydning (dopet tyder hela livets, ups and downs) från slutet av 1900-talet kom 2017 doppåminnelsen – som funnits i påsknattsmässan några årtionden. Därmed har dopet som sakrament förstärkts.

Ett målmedvetet arbete på 1950-60 talet medförde att de flesta dop idag sker i kyrkorum. Blev både före, i och efter huvudgudstjänsten, med olika variationer av delaktighet från båda sällskapen.

Kyrkornas Världsråds Faith and order kommissionen publicerade 1982 dokument BEM (**B**aptism dop, **E**ucharist nattvard och **M**inistry ämbete), vilket påverkade Sv k redan direkt och 1985 års kyrkomöte – ny kyrkohandbok kort därefter i samma linje, att dopet inte är en privat akt utan med en församling. Med tiden blev dopen alltmer frikopplade från huvudgudstjänsten.

1979 skrev biskopsmötets arbetsgrupp att enskilda dop (avser både i församlingen som i hemmen) är att ses om ett försvagat uttryck för att vi infogas i Kristi kyrka.

1996 skrev Församlingsnämnden att hemdop inte tydliggör sambandet med församlingen som trons gemenskap. Därför blev hemdop marginaliserat – uttrycket (och de pastoralteologiska konsekvenserna av) "mitt i församlingen" vann (ett tag).

2009 hade hemdopet ökat markant – och 2011 skriver biskopsbrevet *Leva i dopet*: Dop i hemmet eller på annan plats kan vara ett alternativ som inte motsäger övertygelsen att det sker i församlingens mitt. Det lilla sammanhanget blir församlingens mitt. Utomhusdopen ökar samtidigt.

Dopet har gått från att i Kyrkohandboken 1917 vara en kort förrättning, i 1942 års Kyrkohandbok litet längre, 1986 Kyrkohandbok med än fler

moment, och som en gudstjänst, liksom i 2017 års fullödiga Kyrkohandbok.

Fr o m 2018 firas de flesta dop som enskilda dop alltså inte i dopgudstjänst med andra barn. Dopföljet har samtidigt fördubblats de senaste 20 åren – som en följd av detta, eller att storleken på dopföljet medfört att familjen önskat separat egen dopgudstjänst. Församlingshem (småkyrkorörelsen, i nya stadsdelar) var nu utbyggda och det fanns plats, då hemmen inte räckte till. Att ha dopfesten i kyrkans lokaler förstärkte tanken att Dopet är vägen in i kyrkan.

2011 kom drop-in-dop

Fram till 1942 lästes Kungörelser upp från predikstolen om vigda av avlidna. Inte för döpta, för *alla* döptes ju! Fr o m 1942 ersattes kungörelser med kyrkliga tillkännagivanden där namnen på barnen lästes upp. 1986 kom möjligheten att dessutom infoga förbön antingen direkt efter trosbekännelsen eller i kyrkans förbön.

1960 talet kom dopsamtalen, ”eftersom konfessionell kristendomsundervisning inte fanns kvar i skolorna.” 1995 hade alla dopsamtal – ökade sakta uppåt under 30 år.

Biskopsmötet förstod 1978 att det fanns präster som dopvägrade och slog därför fast 1979 att dopsamtalet inte får läggas upp så att det uppfattas som obligatoriskt eller en trosexamination. Då blir kyrkan ett ämbetsverk.

1986 ökade delaktigheten. Nästan till 100% har detta fungerat.

Läsningar, svara på frågor, delta i handpålägning, hälla vatten, tackbön.

1986 infördes dopljusets doptydande symbolhandling, kateketiskt syfte: tas ut ur mörkret, ett nytt liv tänds. Från 1970-talet fanns det påskljus att tända på.

Kapitel 4 Att nå ut till potentiella dopföräldrar

Kapitlet behandlar hur församlingarna arbetar med kommunikationen kring dopet.

T ex text- och bildspråk, hur ser den tilltänkta målgruppen ut.

Kapitlet är resultat av kyrkans interna enkätundersökningar, av studier av hemsidorna och annan kommunikation om dopet.

100 % av 90-talisterna använder internet. (sociala medier)

55 % söker info om dop på internet.

Olika sätt som församlingar kommunicerar DOP på – i en uppåtgående linje där de församlingarna tar med sig de föregående stegen när de går upp på listan, från 1 uppåt:

1 Inget.

2 Hemsida om hur man bokar

3 Info på hemsida om dopet

4 och genom trycksaker.

5 Hembesök, telefonsamtal, gåvor till nyfödda.

6 Satsningar: Drop-in-dop, dopfester, t ex.

På hemsidan är det i nuläget att, liksom i doppastoralen skilja mellan barn och vuxna, alltså: dop eller du själv döpas?

(separera barn och vuxendop i info-kanalerna)

Undersökningar över församlingarnas hemsidor visar: Oftast två klick från hemsidan till lättillgänglig info om dop.

Varför ska man döpa enligt församlingarnas hemsidor?

Biskopsbrevet Leva i dopet tar fram 9 motiv för dop (och hur församlingarna använder dessa i sin kommunikation framgår nedan.)

Här först motiven:

- Att dö och uppstå med Kristus (ger oss av sitt liv)
- Att klä sig i Kristus
- Att vara kyrka (porten in, grunden för medlemskap.)
- Att födas på nytt (bli Guds barn)
- Att bli ren och ta emot Guds ande (vita dräkten)
- Att förlåtas (renad från arvsynd)
- Att ha ett uppdrag (bli lärjunge)
- Att leva i nåd (ett kärleksdop)
- Att vara välsignad (sedd, önskad och älskad)

Många hemsidor lyfter fram möjligheten att utforma dopgudstjänsten på ett personligt sätt, t ex val av psalmer, annan musik, dikter, läsa bibeltext o sv.

Många hemsidor lyfter fram max två motiv. Vanligaste: välsignad och vara kyrka. Några församlingar har 4,5, t o m enstaka 6 motiv. 12 motiv av 40 hade ingen teologisk motivering av de 9 ovan!

Kapitel 5 Två lokala exempel på systematiska dopsatsningar

Örnsköldsvik och Märsta.

I Örnsköldsvik besvarar medarbetare i inbjudan tre frågor:

- Hur går ett dop till?
- Är det skillnad på dop och namngivningsceremoni? (mer känsla av trygghet, tro, tradition, släktens liv och de kära döda – det andra mer ett statement, en speciell dag)
- Varför inte vänta tills barnet själv kan ta ställning till dopet? (för det är en gåva som de sedan kan ta ställning till).

Kapitel 6 Sammanfattande slutsatser och framåtblick

Trots att vi är världens mest sekulariserade land – så är doptraditionen levande bland medlemmar som annars har en svag relation till Sv k.

Men doptraditionen utmanas, den är nu ett minoritetsbeteende i de urbana miljöerna.

Syftet har varit att undersöka socioekonomiska och geografiska mönster.

Nu döps häften av barnen.

2 av tre kyrkotillhöriga väljer dop. Svar: ska få välja själv!

Nu lämnar många 80- och 90-talister kyrkan – just de som nu får barn, och framöver.

De som nu är 15-20 år är i mycket mindre utsträckning medlemmar.

- Att vara född i en storstad minskar dopsannolikheten drastiskt.
 - Mamman har avgörandet
 - Konfirmation ökar dop, men 4 av 10 döpta har icke-konfirmerade föräldrar.
 - Hemsidornas motiv, särskilt de två vanligaste skiljer sig från föräldrarnas egna motiv för dop: fin tradition, respektive vill att barnet ska tillhöra Svenska kyrkan.
 - Bara 1/10 att barnet ska tillhöra Gud.
(var går gränsen mellan trosmotiv och traditionsmotiv?)
 - 18 års dagen! - Hur når kyrkan alla dessa barn (som skulle välja själva)?
 - Att döpa sitt barn är inte längre tradition utan ett resultat av ett val – vilka faktorer spelar in i detta val?
 - a) Tillgänglighet och bemötande (hemsidor och lokaler och personliga kontakter,
 - b) Dopfamiljernas berättelser – spridningseffekterna.
 - c) Strategiskt utvecklingsarbete och kommunikationsarbete i ett samhälle som präglas av en ökad religiös mångfald och en tilltagande segregation, etniskt och socioekonomiskt.
-